

Наставно-уметничко-научном већу Факултета
музичке уметности у Београду и
Сенату Универзитета уметности у Београду

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

Јелене Бајић

под насловом

**“Компаративни приступ извођачкој
проблематици у Сонати оп. 11 Роберта Шумана и
Великој сонати оп. 37 Петра Иљича Чајковског”**

Чланови Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Јелене Бајић (мр Нинослав Живковић, ред. проф. у пензији – кандидаткињин ментор, др Марија Масникоса, ванр. проф. – кандидаткињина коменторка, мр Бранко Пенчић, ред. проф. – председник Комисије, др Дубравка Јовичић, ред. проф. и др Дориан Лељак, ред. проф. на Академији уметности у Новом Саду) пажљиво су одслушали извођачки и проучили писани сегмент кандидаткињиног докторског уметничког пројекта (под насловом: “Компаративни приступ извођачкој проблематици у Сонати оп. 11 Роберта Шумана и Великој сонати оп. 37 Петра Иљича Чајковског”) те, на основу заједничког, детаљног и свеобухватног увида у његов садржај, подносе Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у

Београду и Сенату Универзитета уметности у Београду следећи:

ИЗВЕШТАЈ

Уводно образложење

Јелена Бајић је пријавила тему докторског уметничког пројекта 26. јуна 2019. године под називом: “Компаративни приступ извођачкој проблематици у Сонати оп.11 Роберта Шумана и Великој Сонати оп.37 Петра Иљича Чајковског“

На основу предлога Катедре за клавир, Веће Факултета на сеници од 9. септембра 2019. године донело је одлуку о именовану Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта, у саставу:

мр НИНОСЛАВ ЖИВКОВИЋ, редовни професор,

мр МАРИЈА ЂУКИЋ, редовни професор,

мр ДОРИАН ЛЕЉАК, редовни професор Академије уметности у Новом Саду.

Веће Факултета на седници одржаној 2. октобра 2019. године утврдило је предлог одлуке о усвајању Извештаја Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта Јелене Бајић под називом: „Компаративни приступ извођачкој проблематици у Сонати оп. 11 Роберта Шумана и Великој Сонати оп. 37 Петра Иљича Чајковског“.

Сенат Универзитета уметности у Београду на седници од 31. октобра 2019. године донео је одлуку о одобравању рада. За ментора именован је мр Нинослав Живковић, редовни професор, а за коментора др Марија Масникоса, ванредни професор.

На основу обавештења ментора и предлога Катедре за клавир, Веће Факултета на седници одржаној 7. септембра 2020. године донело је одлуку о именовану

Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта ЈЕЛЕНЕ БАЈИЋ под називом: „Компаративни приступ извођачкој проблематици у *Сонати оп. 11* Роберта Шумана и *Великој сонати оп. 37* Петра Иљича Чајковског“, у саставу:

    мр Нинослав Живковић, редовни професор, ментор,
    др Марија Масникоса, ванредни професор,
коментор,

    мр Бранко Пенчић, редовни професор, председник
Комисије,

    др Дубравка Јовичић, редовни професор и
    др Дориан Лељак, редовни професор Академије
уметности у Новом Саду.

Кандидаткињина биографија

Јелена Бајић је школовање започела у класи проф. Бојане Дорословачки, у новосадској музичкој школи „Исидор Бајић“. Основне и магистарске студије завршила је на Академији уметности у Новом Саду, у класи ред. проф. Јокут Михаиловић.

Од своје једанаесте године редован је полазник летње клавирске школе ЕПТА. Усавршавала се код Кемала Гекића, Невене Поповић, Мирославе Петровић, Ијана Џоунса, Дејвида Вестфала и Јурија Кота.

Активна је као солиста и као камерни музичар.

Наступала је на пијанистичким фестивалима у земљи и региону (4th International Piano festÉ– у Суботици, „Piano City“ и „World Piano ConfereneseÉ– у Новом Саду, „Дани Владе С. Милошевића 2018É– у Бања Луци) а такође и у Немачкој, Италији и Швајцарској.

Освајала је високе награде на републичким и међународним такмичењима.

Добитник је прве награде на интернационалном такмичењу „Premio Vittoria Caffè Riggeti” у Италији, 2012. године.

Краткотрајно се бавила и композиторским радом. Изводила је своја дела („Катаклизма“ и „Звона“) на концертима у задужбини Илије М. Коларца у Београду.

Одржала је низ солистичких реситала у Београду (у Артгет галерији и у великој сали СКЦ-а) и у Новом Саду (у галерији Матице Српске, у синагоги, у извршном већу Војводине и у Градској кући).

У току студија основала је клавирски дуо са пијанисткињом Јулијом Бал. Одржале су низ концерата хуманитарног и мултимедијалног карактера. Свирале су и у Великој дворани Коларчеве задужбине.

Освојиле су другу награду на интернационалном такмичењу „Premio Vittoria Caffè Riggeti” у Италији, 2012. године.

Јелена Бајић је остварила успешну сарадњу и са виолинистом Михалом Будинским и виолончелистом Владимиром Павловићем.

Често је члан је жирија на такмичењима студената упоредног клавира, у земљи и региону.

Снимала је за радио и телевизију Војводине и за београдски радио.

Запослена је на Академији уметности у Новом Саду, у звању наставника стручног предмета за клавирски практикум.

Тренутно је на завршној години докторских студија, на Факултету музичке уметности у Београду, у класи ред. проф. Нинослава Живковића.

Анализа докторског уметничког пројекта

Извођачки сегмент (реситал)

Кандидаткиња је за извођачки сегмент свог докторског уметничког пројекта одабрала занимљив, пијанистички итекако захтеван програм: Прву клавирску Сонату Роберта Шумана, у фис-молу, оп. 11 (I Introduzione / Allegro vivace, II Aria, III Scherzo ed Intermezzo, IV Finale) и Велику сонату Петра Иљича Чајковског, у Ге-дуру, оп. 37 (I Moderato e risoluto, II Andante non troppo quasi moderato, III Scherzo, IV Finale)

Јелена Бајић је пијанисткиња чија извођачка активност има хибридан погон. Први њен покретач је аналитички разуђен припремни процес (планирана интерпретација са посебно јаким жаром усмереним на детаљ), а други снажна интуитивност у доживљавању и разумевању музичког садржаја. Драгоцена последица овог двојства је импресивна дубина поимања композиторове поруке у свој њеној слојевитости, праћена одговарајуће успешном извођачком реализацијом.

Понирањем у стилску и естетску проблематику унутар фактуре извођеног дела, она долази до логичних и убедљивих увида које на подијуму саопштава богатом тонском палетом и инструменталном техником која јој, у веома високој мери, омогућује контролу одабраних извођачких интерпретационих решења.

Њено свирање се, изнад свега, упадљиво одликује специфичном врстом подијумске артистичке храбрости - која га, у репрезентативној варијанти, слушаоцу чини блиским, убедљивим и моментално прихватљивим.

Из целовечерњег реситала изведеног на примерном професионалном нивоу, издвојили бисмо и прокоментарисали бројне изразито успеле одломке.

Увод у први став Шуманове Сонате (Introduzione) одсвиран је с неуобичајено аутентичним емоционалним покрићем, у примереном темпу, с укусно дозираном мером агогичке слободе, у деликатном динамичком балансу кантабилног звука мелодијске линије и пратеће фактуре у нижем регистру, артистички упечатљиво.

Allegro vivace је изненадио богатством карактеризација и узбудљиво вођеном градацијом према кулминационој тачки развојног дела. Дискретна одступања од основног темпа у појединим епизодама била су логична и допринела су прегледности иначе веома разуђене сонатне форме овог става.

Aria је била скоро дирљиво нежна и сентиментална, тонски обликована на нивоу који импонује.

Scherzo ed Intermezzo су били одсвирани у темпима нешто споријим од очекиваних што је, с једне тачке гледишта, делимично окрунило “Флорестанов” ватрени, фантастични занос, а са друге, унело у став неку дозу мужевне чврстине која је деловала интерпретативно смислено и карактерно убедљиво. Раскалашном хумору епизоде *Alla burla ma romposo* недостајало је извођачке бахатости.

Finale, формално најсложенији и упадљиво најдужи став ове Сонате, носи у себи скривену, не малу опасност западања у извођачку исцрпљеност. Кандидаткиња ју је успешно избегла повишено активним свирањем и усмеравањем пажње на бројне детаље, што је појачало музичку комуникативност става и створило илузију његовог краћег трајања.

У Сонати Чајковског, упркос њеној наглашеној обимности, кандидаткиња је до краја сачувала извођачку свежину.

У првом ставу (*Moderato e risoluto*), композиционо преоптерећеном епизодама маршевског карактера, у *fortissimo* динамици, кандидаткиња је, претежним усмеравањем своје аудитивне пажње на динамички микроплан, обликовала звук на начин којим је успешно избегла главну извођачку замку ове музике – повремену заморну буку.

Поетични други став (*Andante non troppo quasi moderato*), изведен с повишеном тонском пажњом и дубоко емотивно, био је парадигма вазда мистериозног подијумског феномена – извођачког надахнућа.

Моторични *Scherzo*, одсвиран релаксирано, артикулисано и у прилично бром темпу произвео је пијанистички ефект који му је композитор и наменио у оквиру циклуса.

Разиграни *Finale*, који је својим тематским садржајем апотеоза руском фолклору, кандидаткиња је извела свирачки полетно, с уочљивом наклоношћу ка његовој релативно једноставној фактури и освајајуће раздраганом и наивном карактеру.

Чланови Комисије су са задовољством одслушали реситал Јелене Бајић, оставши потом у позицији великог одобравања њених, на подијуму успешно приказаних, професионалних и уметничких квалитета, обојених уочљивом, лако прихватљивом музичком индивидуалношћу.

Писани сегмент (писани рад)

Рад који је Јелена Бајић сачинила у оквиру писаног сегмента свог докторског уметничког пројекта веома је прегледно и, с обзиром на садржај, упадљиво логично конципиран. Састоји се из увода, три поглавља (од којих

прво и друго имају по четири потпоглавља), закључка и списка коришћене литературе.

У уводу она пише о предмету и циљу свог докторског уметничког пројекта, о својој мотивацији за бављење музиком Роберта Шумана и Петра Иљича Чајковског и образлаже избор програма извођачког сегмента свог докторског уметничког пројекта.

У првом поглављу (Роберт Шуман, клавирска Соната оп. 11) приказује и тумачи жанр клавирске сонате у широком историјском контексту, анализира еволуцију сонате класичног стила у сонату романтичног стила и објашњава одлике музичког романтизма и промене које естетика ове епохе, додатно трансформисана преламањем кроз призму Шуманове јединствене музичке индивидуалности, неизбежно уноси у сонатну форму као специфичан вид музичког исказа и у сонатни циклус као специфичан вид музичке архитектуре.

Свако од четири потпоглавља узима у разматрање по један став Шуманове Сонате, претежно са тачке гледишта интерпретационо-извођачке проблематике анализирание кроз композиционо-извођачка изражајна средства (тематски материјал, форма, хармонска структура, фактура, карактер, темпо, ритам, метар) и извођачка изражајна средства (динамика, агогика, акцентуација, артикулација, педализација).

У другом поглављу (Петар Иљич Чајковски, Велика соната оп. 37, у Ге-дуру) кандидаткиња на сажетом историјском фону еволуционо и естетски позиционира ову Сонату, а у четири наредна потпоглавља појединачно разматра њена четири става, такође са тачке гледишта интерпретационо-извођачке проблематике, сагледане кроз композиционо-извођачка и извођачка употребљена изражајна средства.

У трећем поглављу (Композициони утицај Шумана на клавирско стваралаштво Чајковског – компарацијом по

сличности између Сонате оп. 11, у фис-молу и Велике сонате оп. 37, у Ге-дуру) кандидаткиња своја претходна запажања у вези са изражајним средствима употребљеним у овим двема сонатама подвргава додатном сагледавању, у историјском и еволутивном контексту, у сврху проналажења најубедљивије могуће аргументације за своју иницијалну тврдњу о високом степену њихове међусобне сродности.

Закључак претежно резимира и потврђује претходно изнесен садржај рада.

Списак коришћене литературе садржи 20 јединица.

Читање рада Јелене Бајић, углавном, изазива код читаоца одобравање. Узроци томе су бројни: њен језик и стил позитивно изненађују својом коректношћу; сажетост у излагању мисли и концепт рада импонују редом и прегледношћу; познавање сложене тематике о којој пише једнако импонује ширином као и дубином; теоретско знање исказано у бројним хармонским и структуралним анализама одабраних примера ни на тренутак не напушта област адекватног; способност продирања у суштину проблематике намеће се натпросечношћу; неретко нетипичан посматрачки угао подстиче интересовање; темељно аргументовани закључци убеђују;

Са било које тачке гледишта посматран и процењиван, кандидаткињин рад се може оквалфиковати као успешно остварење. Према нашем мишљењу, заинтересованом читаоцу истовремено нуди комплексну информацију о датој тематици и гарантује висок ступањ музичко-литерарне сатисфакције.

Оцена остварених резултата

Јелена Бајић се квалитетима испољеним у оквиру реализације свог докторског уметничког пројекта сврстала у групу веома добрих кандидата за добијање звања доктора уметности.

У извођачком сегменту свог пројекта, кроз индивидуално снажно обојен, скоро једноипочасовни, извођачки чин, креативно је приказала примерно професионално знање и незанемарљиво извођачко искуство.

У писаном сегменту свог пројекта исказала се, пре свега, као мислилац неконвенционалног усмерења, ослоњен на традиционално наслеђе само у оној мери која му омогућује константно одржавање посматрачког угла максимално отвореним.

Критички осврт референата

Најстроже посматрано, са тачке гледишта лоциране на самој граници недобронамерног критицизма, Комисија може да примети да нешто виши ниво реализационе перфекције испољене на мало стабилнијем меморијском фону свакако не би нашкодило бројном скупу кандидаткињиних евидентних презентованих извођачких квалитета.

Ваља, међутим, вазда имати на уму давно препознату, непобитну саставну компоненту скоро сваког концертног чина – реализациони данак јавном наступу. Доказана неизбежност ове подијумске појаве примедбама какву смо изнели у знатној мери релативизује тежину и одузима значај – штавише, истине ради, обавезује Комисију да још једном нагласи своје високо позитивно мишљење о кандидаткињином реситалу.

У писаном сегменту докторског уметничког пројекта Јелене Бајић заинтересован читалац ће, ту и тамо, осетити потребу за нешто већим бројем аналитичких увида и критичких коментара исказаних у форми аргументованог индивидуалног става према разматраној проблематици. Разуме се, одломци у којима кандидаткиња детаљно описује фактуру анализираних композиција не нуде читаоцу нарочито велик литерарни провод али они су, незнано због чега, одавно већ, постали толерисан саставни елемент писаних делова извођачких музичких докторских уметничких пројеката који поуздано доприноси испуњењу, за овакву врсту академског рада, формално прописаних квантитативних захтева.

Закључак са образложењем доприноса кандидаткињиног докторског уметничког пројекта уметности

Докторски уметнички пројект Јелене Бајић сматрамо у целости успешним, нашој музичкој заједници корисним подухватом.

Његов извођачки сегмент, целовечерњи реситал са далима Роберта Шумана и Петра Иљича Чајковског на програму, дуго ће остати у сећању чланова Комисије (нажалост, с разлога текуће пандемије на концерту није било никакве друге публике) као комуникативан уметнички чин високог нивоа убедљивости, а његов писани сегмент ће, несумњиво, онима који се у нас буду касније бавили писањем о сличној тематици, свакако користити као литература која сведочи о једном дубоком и сложеном извођачком искуству.

Чланови Комисије

мр **Нинослав Живковић**, ред. проф. у пензији –

кандидаткињин ментор

др **Марија Масникоса**, ванр. проф. –
кандидаткињина коменторка

мр **Бранко Пенчић**, ред. проф. – председник Комисије

др **Дубравка Јовичић**, ред. проф.

др **Дориан Лељак**, ред. проф. на Академији уметности у Новом Саду

John Adams